

De Realisten

De organisatie van een bedrijf verschilt in principe niet van de organisatie van een staat. Doen zich problemen voor dan dient men zich steeds af te vragen of deze worden veroorzaakt door de functionering of door de structurering van de organisatie. Functionering slaat op de relaties binnen en de methodes en procedures van een organisatie en is op korte termijn aan te passen. Structurering is pas op lange termijn, na reorganisaties aan te passen, omdat ze betrekking heeft op de hiërarchische betrekkingen tussen de afdelingen en functies binnen de organisatie 1). In de praktijk wordt er veel gezondigd tegen de bovenstaande regel uit de organisatieleer. Het is immers veel gemakkelijker de problemen te wijten aan de structuur dan aan het eigen functioneren binnen die structuur.

Het bovenstaande kwam in mij op na lezing van de discussienota economie van de PvdA 2). Het wil in deze partij nog steeds niet vlotten met de discussie over de economie. Ten behoeve van haar vorige congres was er weliswaar een genuanceerde nota-De Galan opgesteld, maar dat congres kwam niet verder dan een pleidooi voor de vijfjarige werkdag; en daar pleitte de nota-De Galan nu niet voor. Dezer dagen gaat de PvdA de discussie opnieuw aan. Helaas, de discussienota biedt weinig aanknopingspunten voor discussie. Ze biedt namelijk voor alle problemen één oplossing aan. Die oplossing ligt voortdurend op het terrein van meer overheidsinvloed, die per definitie steeds goed voor het land lijkt te zijn. Het PvdA-bestuur ziet daarmee de oplossing van de economische problemen in de structuur van de maatschappij. Het pleit voor een nieuwe orde met meer economische planning. Die planning zou als volgt moeten verlopen. Er moet een nationaal structuurplan worden opgesteld door een door de centrale overheid gecontroleerde Nationale Ontwikkelings Maatschappij. Van dit plan dienen door bedrijfstakraden sectorplannen te worden afgeleid. In deze raden hebben zitting de diverse overheden, werkgevers, vakbeweging, consumentenorganisaties en, zo nodig, andere belangengroepen.

Door deze aanpak, kun je je onthouden van een mening over tal van actuele problemen als het uit de handen groeien van de collectieve sector en de sociale verzekeringen en de slecht functionerende arbeidsmarkt, die enerzijds werklozen kent en anderzijds een onvervulbare vraag naar arbeid. Wat ook de eindconclusie van deze discussie zal zijn, een eventueel tweede kabinet-Den Uyl zal er weinig aan hebben.

Het is opvallend dat de discussie binnen de PvdA grote overeenkomst vertoont met die binnen de SDAP in de jaren dertig. Toen waren de discussienota's echter wel fundamenteler, maar er werd dan ook meer tijd voor uitgetrokken. Zo brachten NVV en SDAP in 1923 het rapport *Bedrijfsorganisatie en medezeggenschap* uit, waarin maatschappijstructuren werden ontwikkeld die veel gelijken op die in de PvdA-discussienota. Het rapport wil voor iedere bedrijfstak een bedrijfsraad. Deze raden zouden overkoepeld moeten worden door een Centrale Economische Raad, die als alle bedrijven onder beheer van de gemeenschap zouden vallen, geen ondernemers meer zal bevatten 3).

De SDAP kreeg met haar voorstellen niet veel handen op elkaar. Zij kreeg meer succes toen ze — zonder deze voorstellen vaarwel te zeggen — te zamen met het NVV in 1935 een rapport uitbracht dat veel aandacht besteedde aan de functionering van de Nederlandse economie: *Het Plan van de Arbeid*. Zij werd mede daardoor voor de andere politieke partijen een aanvaardbare regeringspartner. Dit plan heeft zelfs na 1945 een zwaar stempel gedrukt op de sociaal-economische structuur van Nederland.

Het lijkt erop dat de PvdA thans uit het bovenstaande geen lessen heeft getrokken. Deze conclusie geldt echter niet voor de gehele PvdA. Dat moge blijken uit een nota die dezer dagen in Rijnmond verschijnt 4). De werkgroep die deze nota samenstelde, bestond vnl. uit bestuurders die best hun ideologische partij mee durven blazen, maar voor de orde van de dag niet zitten te springen om andere structuren waarvan niemand weet hoe ze moeten functioneren. De Rijnmond-nota stelt dat de PvdA nog geen passend antwoord heeft op de huidige economische problemen. Daardoor dreigt er verwarring binnen de PvdA te

ontstaan, vooral nu een rechts kabinet een beleid voert dat in sociaal-economisch opzicht veel gelijkenis vertoont met dat van het kabinet-Den Uyl. Het is ondoenlijk deze nota in de resterende ruimte volledig te bespreken. Ik volsta daarom met het weergeven van enkele van haar aanbevelingen.

Na duidelijk te hebben gemaakt dat de PvdA-werkgroep uit Rijnmond zonder meer achter de socialistische eisen staat inzake de herverdeling van inkomens en macht en op grond daarvan aantasting van de sociale uitkeringen verwerpt, schrijft ze: „Wij kunnen en mogen niet voorbijgaan aan de gerechtvaardigde onvervulde verlangens van de zwaksten, maar ook niet van de wens tot behoud van het moeizaam verworvene net boven modaal. Wij vinden dat de lotsverbetering van de zwaksten en vermindering van de werkloosheid allereerst via groei van de economie moet worden gerealiseerd. Daarom kiezen wij voor versterking van de marktsector”.

De PvdA-werkgroep durft dus voor meer groei te pleiten. Ook andere heilige huisjes stelt ze ter discussie (functionering arbeidsmarkt, slecht management, zwart circuit). Ze laat het daar echter niet bij; ze doet ook praktische voorstellen. Met andere woorden, een groepje PvdA-bestuurders in Rijnmond durft zijn nek uit te steken. Het deed dat om aan zijn achterban duidelijk te maken dat er iets mis is met de economie en slaagt daarin veel beter dan de discussienota van zijn hoofdbestuur. Het Rijnmond-gebied, dat 20% van de Nederlandse export produceert en 15% van de Nederlandse werklozen herbergt, is niet gediend met overloze discussies over structuren.

1) Zie b.v. A. Wattel, *Vorming voor leidinggevende arbeid in de onderneming*, Leiden, 1962, blz. 155-161.

2) Afgedrukt in *PK*, november 1979.

3) Deze organisatie waarin men de huidige PBO herkent, werd in 1931 juridisch door de SDAP uitgewerkt in het rapport *nieuwe organen*.

4) *Steunzolen voor lemen voeten*, een discussienota opgesteld door een PvdA-werkgroep waarin o.m. enkele gemeentelijke en Rijnmondbestuurders zitting hadden.